

Р. П. Сухацький
кандидат історичних наук,
доцент кафедри правового забезпечення безпеки бізнесу
Київський національний торговельно-економічний університет,
магістрант кафедри цивільного та господарського права
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В ЄС

***Анотація.** У статті досліджуються особливості правового регулювання органічного виробництва в державах ЄС. Проаналізовано розвиток правової бази та стандарти органічного виробництва в ЄС, а також умови правового регулювання органічного виробництва в Україні.*

***Ключові слова:** органічне виробництво, стандарти, сертифікація, Європейський Союз, державна підтримка, законодавство.*

Сучасний розвиток суспільства відзначається великими досягненнями в розвитку науки і технологій. Зокрема, і в сфері харчування. Відповідні досягнення мають як позитивний, так і часто нищівний вплив на людство. Впровадження в процес виробництва продуктів харчування досягнень хімічної промисловості часто має неоднозначний характер щодо позитивного змісту таких дій. Так, наприклад, використання в сільськогосподарській діяльності різного роду пестицидів зумовлене бажанням аграріїв збільшити свої врожаї і тим самим покращити свою дохідність. Однак такі дії призводять до появи шкідливих речовин для організму людини у вирощуваних продуктах харчування. А також часто призводить і до погіршення якості ґрунтів.

З метою збереження та захисту власного життя і здоров'я люди все більше цікавляться якістю продуктів харчування. Своєю чергою держави, спостерігаючи зазначені проблеми та дбаючи про добробут суспільства, почали розробляти заходи щодо сприяння розвитку екологічно чистого сільського господарства. Насамперед така діяльність держав пов'язана із розробкою правового поля з розвитку органічного сільського господарства. Значних кроків у цьому напрямі досягнуто країнами Європейського Союзу.

Слід відзначити, що в умовах євроінтеграційних процесів України аналіз законодавства ЄС з регулювання розвитку сільського господарства, в тому числі органічного виробництва, є надзвичайно важливим. Це пов'язане з різними аспектами цього питання. Зокрема, Україна має надзвичайно великий потенціал розвитку аграрного сектору економіки. Отже, вивчення особливостей ведення сільського господарства економічно та технологічно розвинених держав забезпечить можливість якісного удосконалення національної нормативно-правової бази та врахування провідних методик з розвитку сільськогосподарського виробництва. Своєю чергою це дасть змогу не лише покращити роботу агропромислового комплексу України та якість самої продукції для населення, а й розширити власні позиції на міжнародних ринках.

Таким чином, з огляду на все більший інтерес держав ЄС до органічного землеробства, важливим завданням є аналіз особливостей правового регулювання такого способу сільськогосподарського виробництва.

Доцільність вивчення правового поля з регулювання органічного виробництва підкреслюється і тим, що відповідно до пріоритетів Спільної аграрної політики до 2030 р. у країнах ЄС 50% земель сільськогосподарського призначення мають оброблятися відповідно до органічних принципів здоров'я, екології та справедливості [7, с. 113].

Отже, **мета** цього дослідження – аналіз правового регулювання органічного виробництва в ЄС з урахуванням євроінтеграційного напрямку розвитку України.

Слід відзначити, що є багато наукових праць вітчизняних та зарубіжних науковців, присвячених питанням правового регулювання органічного сільськогосподарського виробництва. До таких праць можна віднести спільну наукову роботу О.В. Гафурова, С.І. Марченко [1], а також доробки таких науковців, як Н.Я. Кутаренко [3], В.О. Мельник [4; 5], Є.В. Милованов [6], Г.Є. Савенко [7]. Однак питання

правового регулювання органічного виробництва має певну динаміку свого руху та потребує додаткового дослідження.

Виклад основного матеріалу. Вивчення історії успіху європейського органічного руху показує, що однією з умов функціонування світових ринків екологічно чистої продукції є наявність належно сформованої та організованої системи сертифікації продукції органічного виробництва. В основі сертифікації лежить використання стандартів та/або правових норм. На сучасному етапі розвитку ринку органічних продуктів переважає тенденція до заміни правових норм стандартами, що пояснюється прагненням до міжнародної гармонізації правил, які регулюють відносини у сфері органічного виробництва. Починаючи з 1972 року провідну роль у формуванні стандартів та міжнародній акредитації установ, які сертифікують органічну продукцію на відповідність цим стандартам, посідає Міжнародна федерація органічного сільськогосподарського руху (International Federation of Organic Agriculture Movements – IFOAM) [3, с. 67; 6, с. 118; 8].

Слід відзначити, що базові стандарти та акредитаційний критерій IFOAM являють собою систему гарантій органічного виробництва з метою сприяння формуванню у всьому світі соціально стійкої, економічно вигідної, корисної для навколишнього середовища системи, заснованої на органічних засадах ведення сільського господарства [7, с. 114; 8].

Натепер сформовано такі міжнародні системи стандартів, які регулюють аграрний сектор органічного виробництва: Базові стандарти органічного виробництва та переробки продукції Міжнародної федерації органічного сільськогосподарського руху (IFOAM International Basic Standard) та Стандарти Комісії з Кодексу Аліментаріусу (Codex Alimentarius), розроблені під керівництвом Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO) спільно із Всесвітньою організацією охорони здоров'я (WHO). На основі цих систем стандартів Міжнародною цільовою групою з гармонізації та еквівалентності (ITF) розроблено загальну систему стандартизації органічного виробництва COROS (the Common Objectives and Requirements of Organic Standards). Така система призначена для використання в міжнародних оцінках еквівалентності органічних стандартів і технічних норм [3, с. 67].

Тривалий час ключовим регулятором органічного землеробства в Європейському Союзі було Положення ЄС 2092/91, в якому визначалися мінімальні вимоги до органічного маркування у країнах ЄС [6, с. 118]. Проте 01.01.2009 року набули чинності нові базові стандарти та правила ЄС, затверджені Постановою Ради (ЄС) № 834/2007 від 28.06.2007 року, щодо органічного виробництва та маркування органічних продуктів, і затверджені Регламентом Комісії (ЄС) № 889/2008 від 05.09.2008 р. «Детальні правила щодо органічного виробництва, маркування і контролю для впровадження Постанови Ради (ЄС) № 834/2007 стосовно органічного виробництва і маркування органічних продуктів» [3, с. 67].

Варто зазначити, що базові стандарти IFOAM є визнаними в світі та зареєстровані як «міжнародні стандарти ISO» і фактично виконують функцію «стандартів для стандартів», слугують основою для багатьох стандартів як у приватному секторі, так і державному регулюванні в різних державах [7, с. 115].

Слід наголосити, що для українських експортерів органічних продуктів на ринки країн ЄС основним регулятивним документом у сфері органічного виробництва тривалий час була Постанова (ЄС) № 1235/2008 «Про правила імпорту органічної продукції з третіх країн». Проте від 20.06.2012 року Комісією ЄС прийнято нову Постанову (ЄС) № 508/2012, яка внесла зміни у положення попередньої Постанови [3, с. 67; 5, с. 82]. Так, Європейська комісія у вказаній Постанові встановила офіційний перелік сертифікаційних органів, сертифікована якими органічна продукція може безперешкодно експортуватися з України до ЄС. Серед таких виділили шістнадцять організацій. Серед яких – одна і українська, а саме «Органік Стандарт». А також визначили, що сільськогосподарські виробники можуть самостійно вибирати установу сертифікації [7, с. 115].

Поряд із вищезазначеними нормативно-правовими актами з регулювання органічного виробництва варто згадати й додаткові регламенти та плани дій, прийняті в ЄС для сприяння розвитку органіки. Так, Регламентом Європейського Парламенту і Ради від 17.12.2013 р. № 1305/2013 щодо підтримки сільського розвитку Європейським сільськогосподарським фондом сільського розвитку передбачена необхідність підтримки органічного землеробства [1, с. 30]. Також у 2014 р. Європейська комісія затвердила План дій із розвитку органічного виробництва в Європейському Союзі (Actio Plan for the future of Organic Production in the European Union) на десять років. Цим планом передбачено повномірне інформування фермерів про політику ЄС щодо розвитку органічного сільського господарства, наявності інноваційних проєктів з виробництва органічної продукції та передбачено пошук нових і реформування наявних заходів з підтримки виробників органічної продукції. Зазначені нормативні акти стали основою правового

регулювання органічного виробництва та зумовили надзвичайно активний розвиток органічного ринку як у Європейському Союзі, так і інших державах світу [7, с. 114].

Варто зазначити, що з огляду на європейський досвід в Україні за роки незалежності також були розроблені приватні стандарти органічного сільськогосподарського виробництва та маркування продукції і продуктів харчування, які успішно використовуються на внутрішньому ринку органічної продукції. Проте питання побудови чіткої системи стандартизації, сертифікації та маркування органічної продукції лишається нерозв'язаним. Складним лишається і питання державної підтримки сільськогосподарських виробників органічної продукції. Основним нормативно-правовим актом національного законодавства, що спрямований на впорядкування виробництва органічної продукції, є Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» № 2496-VIII від 10.07.2018 року. У цьому Законі визначено основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, засади правового регулювання органічного виробництва, обігу органічної продукції та функціонування ринку органічної продукції, правові основи діяльності центральних органів виконавчої влади, суб'єктів ринку органічної продукції та напрями державної політики у зазначених сферах [2].

Однак Україні необхідно розуміти, що, перебуваючи в стані євроінтеграційного процесу, законодавство України у сфері органічного виробництва має відповідати законодавству ЄС. Така вимога впливає із самої Угоди про асоціацію з ЄС, а саме з додатка XXXVIII до глави 17 «Сільське господарство та розвиток сільських територій» розділу V «Економічне і галузеве співробітництво», відповідно до якого Україна взяла на себе зобов'язання імплементувати акти ЄС у сфері органічного фермерства, а саме всі вищезгадані регламенти. Також сертифікація в Україні проводиться і за американськими (NOP) та японськими (JAS) органічними стандартами. Відповідна гармонізація національних стандартів із міжнародними (ISO) та європейськими (EN) забезпечить можливість визначити правовий статус виробників органічної продукції та відкрити більші можливості для масового експорту органічної продукції в країни ЄС [4, с. 67; 7, с. 115].

Висновки. Підсумовуючи вищезазначене, можна сказати, що органічне виробництво сільськогосподарської продукції набирає все більших обертів та потребує належного впорядкування щодо регулювання такої діяльності.

Помітних результатів у цьому напрямі досягли держави ЄС. Зокрема, сформовано міжнародні системи стандартизації, які регулюють аграрний сектор органічного виробництва. Затверджено низку регламентів щодо органічного виробництва та маркування органічних продуктів. Прийнято нормативно-правові акти з питань імпорту органічної продукції з третіх країн. А також постійно проводиться робота з пошуку шляхів розвитку органічного виробництва в Європейському Союзі.

Україна, підписавши Угоду про асоціацію з ЄС, перебуває на шляху євроінтеграційних процесів, отже, взяла на себе зобов'язання імплементувати акти ЄС у сфері органічного фермерства. Проте, незважаючи на те, що у національному законодавстві України присутні позитивні зрушення в налагодженні правового поля сільськогосподарського виробництва органічної продукції, питання гармонізації українського законодавства до вимог Європейського Союзу для створення конкурентоздатної екологічної продукції залишається до кінця не розв'язаним та потребує свого вирішення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гафурова О.В., Марченко С.І. Правове регулювання державної підтримки органічного сільськогосподарського виробництва за законодавством України та ЄС. Науково-практичний журнал «Право. Людина. Довкілля». Том 10. № 4 (2019). С. 29–35.
2. Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» № 2496-VIII від 10.07.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#top>.
3. Кутаренко Н.Я. Правове регулювання органічного виробництва сільськогосподарської продукції в Україні. *Агросвіт*. 2013. № 22. С. 66–73.
4. Мельник В.О. Генеза правового регулювання міжнародних відносин у сфері органічного виробництва. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Право*. 2014. Вип. 197(3). С. 66–72.
5. Мельник В.О. Зарубіжний досвід правового регулювання органічного виробництва (порівняльно-правовий аспект). *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Право*. 2014. Вип. 197(2). С. 79–90.
6. Милованов Є.В. Правові засади регулювання органічного виробництва в країнах ЄС. *Економіка АПК*. 2018. № 5. С. 117–125.

7. Савенко Г.С. Органічне сільське господарство як пріоритетний напрям реалізації спільної аграрної політики Європейського Союзу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 15(2). С. 113–116.
8. International Federation of Organic Agriculture Movements. URL: <https://www.ifoam.bio>.

Р. П. Сухацкий. Особенности правового регулирования органического производства в ЕС. – Статья.

Аннотация. В статье исследуются особенности правового регулирования органического производства в государствах ЕС. Проанализировано развитие правовой базы и стандарты органического производства в ЕС, а также условия правового регулирования органического производства в Украине.

Ключевые слова: органическое производство, стандарты, сертификация, Европейский Союз, государственная поддержка, законодательство.

R. Sykhatskiy. Peculiarities of legal regulation of organic production in the EU. – Article.

Summary. The peculiarities of legal regulation of organic production in the EU are investigated in the article. The development of the legal framework and standards of organic production in the EU, as well as the conditions of legal regulation of organic production in Ukraine are analyzed.

Key words: organic production, standards, certification, European Union, state support, legislation.

УДК 340.151

Э. Ш. Умеров

аспирант кафедры государственно-правовых дисциплин

Международный гуманитарный университет

Научный руководитель: Н. Н. Крестовская

доктор юридических наук, профессор,

профессор кафедры государственно-правовых дисциплин

Международный гуманитарный университет

г. Одесса, Украина

ПЕРВИЧНАЯ ИНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИЯ ОН-УЙГУРСКИХ И ТОКЪУЗ-УЙГУРСКИХ ПЛЕМЁН И ОБРАЗОВАНИЕ КОЧЕВОГО ГОСУДАРСТВА *ON UY*

Аннотация. В статье реконструируются процессы первичной институционализации кочевых скотоводческих племён он-уйгуров и токъуз-уйгуров, приведшие к образованию кочевого государства «*On uy*» на территории Монголии, на р. Орхон и Алтае; автором предпринята попытка восстановления и осмысления процессуальных решений и процедур, организационно связанных с первоначальной, возможно, одной из наиболее ранней институционализацией он-уйгурского общества, процессов, сохранившихся в народной памяти он-уйгуров, в письменных источниках восточных авторов древности и средневековья.

Ключевые слова: он-уйгуры, скотоводы, кочевое общество, первичная институционализация, процессы габитуализации и легитимации, институт-государство, он-уйгурское кочевое государство, «*On-Uy*».

Одной из основных характеристик любого кочевого общества раннего средневековья является подвижность его элементов, отсюда – подверженность кочевого общества трансформации. Исследованием проблем изменений в кочевых скотоводческих обществах и государствах занимались В.В. Радлов [45], Н.А. Аристов [2], Е.И. Кычанов [28] и др. [5, с. 55]. Вопросам исследования процессов институционализации общества посвящены работы представителей феноменологической школы – П. Бергер и Т. Лукман [7], и представителей других школ, таких как В. Пауелл и П. ДиМаджио [42], П. Дрю и М.-Л. Сорджонен [13], Дуглас К. Норт [14] и др. [35]. Об институционационных процессах, в том числе в Украине, писали М. Оберг и М. Сандберг [1]. Опосредованно вопросы институционализации рассматривали и исследователи, которые изучают этот процесс как